

Metinlerarasılık bağlamında suç olgusu ve sinemada Joker karakteri

Ufuk Uğur¹

¹ Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Güzel Sanatlar Fakültesi, Ordu Üniversitesi, Ordu/Türkiye.

ÖZET

Sinema keşfinden günümüze kadar öncelikle ticari bir araç ve kitlelere eğlence sunan kapitalist bir pratik olarak ortaya çıkmıştır. Sinema, görsel ve işitsel unsurların bir araya gelerek hikaye anlatımı, duygu iletimi ve estetik deneyim sağladığı bir sanat formudur. Sinema birçok farklı disiplinin birleşimini içerir.; bu disiplinler arasında resim, edebiyat, tiyatro, müzik, mimari ve daha birçok sanat dali bulunur. Sinema yönetmenin, senaristin, oyuncuların, görüntü yönetmeninin, müzik yapımcısının ve diğer sanatçıların işbirliği içinde çalışmasıyla oluşturulur. Film, görsel anlatı, diyaloglar, oyunculuk, müzik ve görsel efektler gibi çeşitli öğelerin bir araya gelmesiyle izleyiciye bir deneyim sunar. Sinema insanın içerisinde yaşadığı toplumla, zamanla ve mekanla kurduğu ilişkiyi betimleyen en önemli sanatlardan birisidir. Günümüz postmodern sanat anlayışı da farklı sanat disiplinlerinin birbirleriyle olan ilişkileri üzerine örülmüştür. İçinde bulunduğumuz postmodern dönem sanat anlayışında metinlerin okuma yöntemi olarak metinlerarasılık kavramının benimsendiği görülmektedir. İki ya da daha fazla metin arasındaki alışveriş işlemlerini belirten metinlerarasılık kavramı yazınsal ve diğer disiplinlerin dışında sinema alanında da karşılık bulmuştur. Bu çalışmanın ana hatlarını sinema alanında farklı filmlerin birbirlerini alıntılama, kopyalama, birbirlerine gönderme vb. işlemler metinlerarasılık bağlamında değerlendirme oluşturmaktadır. Metinlerarasılık kavramı farklı filmlerdeki konu, tema, söz, dialog vb. üzerinden olduğu gibi karakterler üzerinden de ele alınabilir. Bu bağlamda çalışma kapsamında metinlerarasılık bağlamında farklı filmlerde ortak kullanıldığı gözlemlenen joker karakteri üzerinde suç teması incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Metinlerarasılık, sinema, suç, joker

The phenomenon of crime in the context of intertextuality and the Joker character in cinema

ABSTRACT

From its invention until today, cinema has primarily emerged as a commercial tool and a capitalist practice that offers entertainment to the masses. Cinema is an art form where visual and auditory elements come together to provide storytelling, emotional transmission, and aesthetic experience. Cinema involves the combination of many different disciplines, including painting, literature, theatre, music, architecture, and many other branches of art. Cinema is created by the collaboration of the director, screenwriter, actors, cinematographer, music producer, and other artists. The film offers an experience to the audience by combining various elements such as visual narrative, dialogues, acting, music, and visual effects. Cinema is one of the most important arts that depicts the relationship of man with the society he lives in, time, and place. Today's understanding of postmodern art is based on the relationships between different art disciplines. It is seen that the concept of intertextuality has been adopted as the reading method of texts in the understanding of art of the postmodern period we are in. The concept of intertextuality, which indicates the exchange processes between two or more texts, has found a response in the field of cinema as well as in literary and other disciplines. The main lines of this study are the ways in which different films in the field of cinema quote, copy, refer to each other, etc., transactions constitute evaluation in the context of intertextuality. The concept of intertextuality can be used in different films such as subject, theme, words, and dialogue. It can be discussed through the characters as well as through the characters.

Atf: Uğur, U. (2024). Metinlerarasılık bağlamında suç olgusu ve sinemada Joker karakteri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 725-741. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1455511>

In this context, within the scope of the study, the theme of crime is examined on the joker character, which is observed to be used commonly in different films in the context of intertextuality.

KEYWORDS

Intertextuality, cinema, crime, joker

Giriş

Sinema hem sanatsal hem de ekonomi-politik anlamda farklı olanaklar sunması nedeniyle her dönem kendini yeniden tanımlanabilir bir konuma getirmiştir. Örneğin ses ya da rengin sinemaya gelişi, izleyiciler üzerinde sesin ve rengin etkisinin daha işlevsel kullanımı noktasında, yalnızca yönetmenlerin değil aynı zamanda bu tecrübeleri deneyimlemek isteyenler üzerinden ticari bir fırsat yakalayanların da iştahını kabartan gelişmelerdir. Bu ve buna benzer teknolojik aşamalar, sinemanın zaman ve uzamının sürekli olarak değişmesini sağlamıştır. Sinema, genellikle film adı verilen görsel hikâye anlatımı için kullanılan bir sanat formudur. İzleyicilere duygusal, entelektüel ve/veya estetik deneyimler sunmak amacıyla kullanılan bir medya türüdür. Sinema, hareketli görüntülerin kullanılmasıyla karakterize edilir ve genellikle bir hikâyeyi veya konuyu anlatmak için oyuncular, diyaloglar, sahneler, görüntüler ve diğer ses ve görsel unsurları içerir. Sinemanın tarihi, 19. yüzyılın sonlarına dayanmaktadır. İlk sinematik deneyler, hareketli görüntülerin kaydedilmesi ve gösterilmesi üzerine yapılmıştır. Thomas Edison, Lumière Kardeşler ve diğer mucitlerin çalışmaları, sinemanın gelişiminde önemli rol oynamıştır. Sinema, başlangıçta sessiz filmlerden oluşuyordu, ancak daha sonra ses kaydı ve diyalogların eklenmesiyle konuşmalı filmler de yapılmaya başlandı. Tüm sanat dallarında olduğu gibi, sinema da belirli teknolojik gelişmeler sonucunda bugünkü halini almıştır. Sanat dalları, yalnızca toplumun siyasi, felsefi ve ekonomik gelişmelerinin değil, teknolojinin de biçimlendirdiği alanlardı. Kimi zaman estetik kaygılar teknolojiyi tetiklerken, kimi zamansa teknoloji yeni bir estetiğin ya da işlevin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu etkileşim ise toplumun sanatsal deneyimlerinin yönünü ve kültürünü belirlemektedir. Sinema, kültürel bir etkileşim ve ifade biçimi olarak büyük bir öneme sahiptir. Film yapımcıları, yönetmenler, senaristler, oyuncular ve diğer sanatçılar, izleyicilere farklı dünyaları, duyguları ve deneyimleri aktarmak için sinemayı kullanırlar. Sinema, eğlence amaçlı yapımların yanı sıra, toplumsal mesajlar ileten, tarihî olayları anlatan, insanların yaşamlarını ve deneyimlerini yansıtan önemli bir araçtır. Bugün, sinema endüstrisi, Hollywood'un yanı sıra dünyanın dört bir yanındaki diğer sinema merkezlerinde de büyük ölçüde gelişmiştir.

Modernizm ve Sanat Anlayışı

Belli zaman dilimlerinden oluşan dönemler siyasal, ekonomik ve toplumsalın yanı sıra bu unsurları yansıtan sanat anlayışlarıyla da belirir. Tarihsel kronolojiye dönemsel olarak bakıldığında kilise ve feodalitenin egemen olduğu dönem ortaçağ, akıl bilim ve bilimsel bilginin egemenliği modern dönemi ifade ederken günümüzde sıklıkla 'postmodern' yaklaşımdan söz edilmektedir. Modern dönem süreklilik içeren yapısı ile "çoğunlukla yeni olana gönderme yapar. Modernizm, genellikle 19. ve 20. yüzyıllar arasında ortaya çıkan bir sanat, kültür ve düşünce akımıdır. Modernizm, eski geleneklere, değerlere ve formlara karşı bir tepki olarak doğmuştur. Bu akım, sanatta, edebiyatta, mimarlıkta, müzikte ve diğer alanlarda yeni ve deneysel yaklaşımların benimsendiği bir dönemi temsil eder. Modernizm, geleneksel normlara ve estetiklere karşı çıkarak, sıradışı, yenilikçi ve çoğu zaman karmaşık eserlerin üretilmesine yol açmıştır. Bu dönemde sanatçılar, toplumun değişen yapısını ve teknolojinin ilerlemesini yansıtmak için yeni ifade biçimleri aramışlardır. Modernizm, birçok farklı biçimde ortaya çıkmıştır ve zaman içinde farklı yönleriyle evrilmiştir. Örneğin, modernist edebiyatta, içsel monologlar, zaman çizelgeleri ve diğer deneysel teknikler sıkça kullanılmıştır. Modernist resimde, soyutlama ve geometrik şekiller öne çıkmıştır. Modernist mimarlıkta ise, minimalist tasarımlar, fonksiyonellik ve malzemenin öne çıkarılması gibi özellikler dikkat çekmiştir. Modernizm, toplumun ve kültürün geniş çapta değiştiği ve geliştiği bir dönemde ortaya çıkmıştır ve bu nedenle karmaşık ve çeşitli bir akımdır. Bu akımın etkileri hala günümüz sanatı ve kültürü

üzerinde belirgindir. Modernizm bir dönem, biçem, yapıt türü ya da bunların kombinasyonu olarak çeşitli biçimlerde tartışılan bir kavramdır. Kelime, halihazırda olan, şimdiki zamana ait, 'tam şimdi'yi karakterize eden yapısıyla kısmen de avangardı ifade etmektedir" (Childs, 2003:22). Birçok kaynakta aydınlanma çağı olarak görülen ve kapitalist sistemin gelişmesiyle başat hale gelen modernlik, akıl, bilim ve demokrasi gibi kavramların da baş tacı edildiği dönemdir. "Modern kelimesi farklı tanımlarla karşılık bularak kimileri tarafından aslında 'geleneğin ıslahı' (Williams, 2005:252) olarak ele alınırken kimi tanımlardaysa "geleneksel olanın yaşamın birçok alanında modern olanla birlikte varlığını sürdürdüğü" (Giddens, 2001:113) şeklinde ifade edilir.

Modernizm, kabul gördüğü ilk dönemde gelenekselin reddedilmesi ve orta çağdan kopuş olarak algılanan, özellikle Batı'da kilisenin, dinin baskısından kurtuluş olarak sunulan bir kavramdır. Aydınlanma felsefesinin daha özgürlükçü, eşit ve eleştirel yaklaşımıyla beraber modern toplumların gelişimine katkı sağlayan düşünce biçimi olarak benimsenen modernizm ilerici ve devrimci bir güç olarak ortaya çıkar; aynı zamanda bütün kurum ve kurallarıyla kültürel yapıda belirleyicidir. "Çıkış noktası olarak Rönesansın gösterildiği modernlik kavramı bilimsel bilgi ve bireyciliğin öne çıktığı bir anlayıştır. Bu bağlamda rasyonalizm önemli bir kavram olarak karşımıza çıkar ve rasyonalizm dinsel gelenekleri akılla uzlaştırma ve popüler dinsel bilinci oluşturan kavramların altında yatan mantıklı düşünceleri tanımlama girişimidir" (Symonds, 2005:237). Bu noktada önemli olan uygarlaşma, gelişme, ilerleme gibi kavramlardır ve kültür sanat alanında etkili olan bu yaklaşım sayesinde eğitim, yeniye olan rağbet ile akılcılığın ön planda tutulması yükselen değer olarak karşımıza çıkar. Toplumsal ve kültürel yapıda bir kırılma anı olarak nitelendirilen modernleşme kavramının zihinsel süreci Fransız devrimi ile başlar. Modernizm ilk başlarda ilerici, aydınlıkçı ve devrimci gibi pozitif nitelikler içeren yapısına rağmen, yaşanan toplumsal trajediler nedeniyle zamanla olumsuz eleştiriler alır. Özellikle iki dünya savaşının yarattığı ekonomik ve kültürel çöküntüler o dönemde endişe, korku ve kaygı yaratır. Bu bağlamda modernizme duyulan inanç ve güven duygusu sarsılır ve insanlar yaşadıkları topluma güvenlerini kaybederler. Modern dönemin sonunu özellikle Nazizm ve ekonomik buhranlar, Vietnam savaşı ve doğadaki tahrifatlar gibi olumsuzluklardan doğan inançsızlık, umutsuzluk hazırlar. Bu bağlamda sanayi devrimi ve endüstrileşme ile oluşan sınıf kavramı, emeğin sömürülmesi, eşitsizlikler, inanç ve güvenin bunalımı insanların siyasal-toplumsal olana karşı başkaldırmalarına neden olur. Sanatın ve sanatçının uğraş alanına konu olan bu somut gerçeklikler bir boşluk ve hiçlik duygusu yaratarak insanları o dönemde nihilizme doğru yöneltmiştir. Modern olarak nitelendirilen dönemde sanat ve sanatçı, baskı altında ve ezilen bireyin gündelik sorunlarından uzaktır. Sanat eserinin özgünlüğü üzerinde duran ve bozulan yapıların birey üzerindeki etkilerini eserine taşıyan sanatçı bu dönemde ürettikleriyle daha çok müzelerde ve halktan kopuk tavrıyla bir yabancılaşma içindedir. Gelinek noktada toplumsal gerçeklerden uzaklaşan ve hiçlik duygusuna kapılan birey için artık farklı bakış açıları önem kazanır. Modern dönemde sanat bir anlam taşıyıcı olarak neden-sonuç ilişkisine bağlı, başı sonu belli, yaratıcı yazar figürünü ve sanatçının otoritesini benimseyen, sürekliliği önemseyen yapıda, halkın istek ve ihtiyaçlarından uzaktır. Modernizmin ana temalarından biri yenilik kavramı olduğundan bu vurgu doğal olarak sanat alanında da kendini gösterir. "Modern sanat daha çok geçmişin ve gelenekselin değerleriyle bağlarını koparan, yenilik ve daha önce söylenmemiş olanın üzerine kurulan yapıdadır. ifade etmektedir. Başka bir görüşe göre ise "yazın alanında modernizm kavramı, geleneksel bakış açısıyla anlamın dayatıldığı, kuralların önceden belirlendiği, alıcının edilgin bir konuma sokulduğu, her şeyin 'belli' olduğu bir yazın ve yapıt anlayışını getirmiştir" (Aktulum, 2008:1). Bu bağlamda modern dönemde sanat yaratıcı yazarın egemenliği altında, okurun ikinci planda olduğu özgünlük peşinde ve otoriter bir yapıdadır. "Sanat hayattan kopmuş sadece biçime dönüşmüştür. İlk dönemlerinde avangart özellikler taşıyan modern sanat neredeyse yaşamdan kopuk bir yerdedir. Modernist sanat sonsuz ve değişmez olanı temsil eder" (Baudelaire, 2003:61). Sanat için sanat anlayışının önemsendiği bu dönemde sanat sıradan insanın yaşamına değil neredeyse burjuva alanına ait bir kavramdır, burjuvazinin sanatıdır. Bu soyut yaklaşım modern sanatta elitist ve otoriter anlayışı getirir. Modern sanat, genellikle 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın ortalarına kadar olan dönemi kapsayan ve

geleneksel sanat anlayışlarına karşı çıkan bir sanat akımını ifade eder. Modern sanat, geleneksel sanat formlarını ve tekniklerini reddederek, daha deneysel, soyut veya yenilikçi yaklaşımları benimseyen birçok farklı sanat hareketini içerir. Modern sanat, çeşitli akımları bünyesinde barındırır ve çok çeşitli teknikler, tarzlar ve ifade biçimleri içerir. Örneğin, izlenimcilik, post-izlenimcilik, fauvizm, dadaizm, sürrealizm, kubizm, dışavurumculuk gibi çeşitli hareketler modern sanatın içinde yer alır. Modern sanat, geleneksel sanat anlayışlarını sorgular ve değiştirirken, aynı zamanda sanatın amacını, içeriğini ve estetik değerlerini yeniden tanımlama çabası içindedir. Sanatçılar, duyguları, düşünceleri ve deneyimleri ifade etmek için daha özgür bir platform bulmuşlardır. Modern sanat, sanat eserlerinin yalnızca nesnel gerçekliği değil, aynı zamanda sanatçının iç dünyasını ve duygularını da yansıtılabileceği bir alan olarak görülür. Bu nedenle, modern sanat eserleri genellikle soyut, sembolik veya deneysel olabilir ve izleyiciye farklı yorumlama olanakları sunabilir. Modern sanat, çağdaş sanatın temelini oluşturur ve günümüz sanat dünyasında hala etkili bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Modern sanat anlayışı aynı zamanda sanat yapıtının teklifi ya da biricikliğini önemser. Modern yaklaşım, sanatçının ürettiği yapıtta özerkliği vurgular ve orijinal, özgün olan önemsenir. Sanatçı modern yaklaşımda yaratıcı olmakla beraber eseri de aynı zamanda özgün metin olmak zorundadır. Farklı olanı üretmek sanatçıyı daha önce yapılanlardan karmaşık bir yapıda üretime zorlayarak seçkin bir tavır edinmesine neden olur, bu bağlamda yapıtın izleyen kitlesi de daha dar bir topluluğu ifade eder. Sürekli yenilik, özgünlük ve farklılık peşinde koşmak durumunda olan sanatçı elbette baskı altındadır. "Günümüz modernliğini, öteki çağların modernliğinden ayıran şey, önemli olmakla beraber yeni ile şaşırtıcı olana tapmamız değil; bir yansıma, yakın geçmişin bir eleştirisi, sürekliliğin kesintiye uğratılması olduğu gerçeğidir" (Paz, 1996:15). Sinema da bir modern dönem aygıtı olarak kapitalist kültürün eğlence aracı olarak ortaya çıkmıştır. İlk dönemlerinden itibaren sinemasal alanda farklı anlatı biçimleri özellikle klasik/modern karşıtlığı ile belirmiştir.

Modern Sinema

Bu dönem, sinema tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir ve geleneksel hikâye anlatımı ve tekniklerinden farklılaşan yeni yaklaşımların ortaya çıktığı bir dönemi temsil eder. Modern sinemada, geleneksel sinema anlayışlarının yanı sıra yeni teknikler, tarzlar ve temalar da ortaya çıkmıştır. Bu dönemdeki sinema, daha karmaşık hikâye anlatımı, karakter gelişimi ve görsel anlatım üzerine odaklanmıştır. Aynı zamanda, sinemada politik, toplumsal ve psikolojik içeriklerin de önemi artmıştır. Modern sinema, özellikle Avrupa'da Yeni Dalga hareketi ile başlamıştır. Bu hareket, geleneksel sinema kurallarını reddeden ve daha kişisel, deneysel ve özgün filmler yapmaya yönelik bir grup yönetmeni içerir. François Truffaut, Jean-Luc Godard, Michelangelo Antonioni gibi yönetmenler bu dönemin önemli temsilcileridir. Ayrıca, Amerikan sinemasında da modern sinemanın etkisi görülmüştür. Bu dönemde, Hollywood'da da yeni yönetmenler ve yapımcılar, daha deneysel ve sıra dışı filmler yapmaya başlamışlardır. Örneğin, Alfred Hitchcock'un psikolojik gerilim filmleri, Stanley Kubrick'in sıra dışı yaklaşımları, Francis Ford Coppola'nın ve Martin Scorsese'nin toplumsal ve psikolojik derinlikli filmleri bu dönemin önemli örneklerindedir. Modern sinema, geleneksel sinema kurallarını ve sınırlarını zorlayarak, sinema sanatının gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Bugün hala modern sinemanın etkileri, sinema yapımlarında ve yönetmenlerin yaklaşımlarında görülebilir. Görsel masallar anlatan Sinemanın anlatı yapısı, filmlerin hikaye anlatma biçimini ve yapılarını ifade eder. Her film kendi içinde bir hikâyeyi aktarma biçimiyle, karakter gelişimleriyle, olay örgüsüyle ve anlatım teknikleriyle şekillenir. Genel olarak, sinemanın anlatı yapısı üç ana bölüme ayrılabilir: başlangıç (giriş), gelişme ve sonuç (son). Başlangıç (Giriş): Filmin başlangıcı, izleyiciye temel bilgileri sunar. Karakterlerin tanıtımı yapılır, temel çatışmalar kurulur ve izleyiciye filmin teması ve atmosferi hakkında ipuçları verilir. Bu aşamada, olayların gelişmesi için gerekli olan zemin hazırlanır ve izleyici hikâyeye giriş yapar. Gelişme: Bu aşamada, ana çatışmaların derinleştiği, karakterlerin geliştiği ve hikâyenin ilerlediği bir dönemdir. Karakterler arasındaki ilişkiler ve çatışmalar belirginleşir. Olaylar karmaşıklaşır ve gerilim artar. Bu bölüm genellikle filmin en uzun kısmıdır ve hikâye çeşitli yönere doğru ilerler. Sonuç: Hikâyenin doruk noktasına ulaşıldığı ve ana çatışmanın

çözüldüğü aşamadır. Karakterlerin öğrendiği dersler vurgulanır ve hikâye sonlanır. Bu aşamada genellikle bir kapanış sahnesi veya epilog bulunur. Sonraları çalışmalarını klasik anlatı dışında örnekleyen birçok modernist yönetmen kara film anlayışından izler taşır. Bu etkilenmelerin yanı sıra modernist anlatıyı oluşturan filmler çoğunlukla akım yönetmen ve filmleridir. Dışavurum sinemasından Yeni Dalgaya kadar olan bütün yönetmen filmleri auteur bağlamında modern anlatıya sahip filmler olarak kabul edilirler. "Eğer kara film klasik anlatımdan bir sapma olarak görülebilirse, başka bir çağdaş olan yeni gerçekçilikte bu anlatıma gerçek bir alternatifine uygun unsurları sunmuştur. Sinemada yeni gerçekçilik akımı, gerçekliği ve doğal yaşamı yansıtmayı amaçlayan bir film tarzını ifade eder. Bu akım genellikle amatör oyuncular, doğal aydınlatmayı ve gerçek yaşam mekanlarını kullanarak gerçekçi ve doğal bir atmosfer oluşturur. Yeni gerçekçilik akımı, genellikle sosyal sorunları ele alır ve sıradan insanların günlük yaşamlarını ve mücadelelerini yansıtır. Bu akımın öncüleri arasında İtalyan Yeni Gerçekçilik hareketi yer alır. 1940'ların sonları ve 1950'lerin başlarında İtalya'da ortaya çıkan bu akım, savaş sonrası yoksulluğu ve toplumsal sorunları ele alan filmler üretmiştir. Roberto Rossellini'nin "Roma, Açık Şehir" (Rome, Open City), Vittorio De Sica'nın "Bisiklet Hırsızları" (Bicycle Thieves) ve Luchino Visconti'nin "Yoksulların Günahı" (La Terra Trema) gibi filmler bu akımın örneklerindedir. Yeni gerçekçilik akımı, sinemada doğal görüntüler, gerçekçi diyaloglar ve karakterler aracılığıyla izleyicilere daha samimi ve otantik bir deneyim sunmayı amaçlar. Bu akım, genellikle politik, ekonomik ve sosyal konuları vurgular ve sıradan insanların yaşam mücadelelerine odaklanır. Bugünün sinemasında da yeni gerçekçilik akımının etkileri hala hissedilmekte olup, birçok bağımsız film yapımcısı ve yönetmen, gerçekçi ve otantik hikayeler anlatmayı tercih etmektedir. Fransız Yeni Dalga akımı, 1950'lerin sonlarında ve 1960'ların başlarında Fransa'da ortaya çıkan ve sinema alanında büyük bir etki yaratan bir harekettir. Bu akım, genellikle genç yönetmenler François Truffaut, Jean-Luc Godard, Claude Chabrol, Éric Rohmer ve Jacques Rivette gibi isimlerle ilişkilendirilir. Fransız Yeni Dalga, öncelikle önceki kuşak yönetmenlerin geleneksel Hollywood sinemasının kalıplarına karşı çıkması ve daha özgün, deneysel ve özgürlükçü bir sinema anlayışı geliştirmesiyle tanınır. Bu akım, sinemayı daha kişisel bir ifade aracı olarak gören yönetmenler tarafından yönlendirildi. Diyalogların doğaçlama, doğal ışık kullanımı, el kamerası kullanımı gibi teknik yenilikler ve klasik sinema tekniklerinin kırılması gibi özellikler, Fransız Yeni Dalga'nın imzası haline geldi. Fransız Yeni Dalga akımı, genellikle gençlik kültürü, aşk ilişkileri, toplumsal değişimler gibi konuları ele alırken aynı zamanda film yapım teknikleri ve sinema diline odaklanmıştır. Bu akımın etkileri, sadece Fransız sinemasında değil, aynı zamanda dünya sinemasında da hissedilmiş ve birçok yönetmen ve sinemacıya ilham vermiştir. Fransız Yeni Dalga, sinema tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir ve hâlâ sinema üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Modernist sinema bir stil ya da pratik değil özel bir dönemde genel olarak kabul edilmiş düşünceleri ifade etmek için çeşitli stilistik çözümleri uygulayan bir modernist sanat biçimiydi (Yılmaz, 2010:49). Klasik Hollywood stilini ve bu stilin öyküyü fark ettirmeden anlatmayı benimsemiş öncülerinden farklı olarak, bazı çağdaş yönetmenlerin stili gizlemesi ve bize bir film izlediğimizi unutturması daha az olasıdır" (Kolker,2009:62). "Modernist filmlerde genellikle izleyicide oluşan gerçeklik yanılsamasını ve özdeşleşme sürecini kırmak için görülen ya da duyulan bir anlatıcı figürüne rastlanır. Jean Luc Godard'ın Serseri Aşıklar filminde olduğu gibi seyirciye doğrudan seslenen anlatıcı figür bazen filmin baş karakteridir. Bu illüzyon bozan yabancılaştırma efekti uygulamasına Federico Fellini'nin 'Roma', 'Ve Gemi Gidiyor', Ingmar Bergman'ın 'Persona', Godard'ın 'Çinli Kız', Wim Wenders'in 'Berlin Üzerinde Gökyüzü' gibi pek çok modernist filmde rastlanır" (Oluk, 2008:36). Godard karşı sinemacı olarak izleyicinin olay ya da kahramanla özdeşleşmesini değil, zihinsel faaliyette bulunmasını tercih eden yönetmenlerdendir. "Godard'ın amacı aynı zamanda izleyiciye bir film izlemenin rahatlığını sağlayan her şeyi ortadan kaldırmaktır. Godard kendi filmini izleme ediminin tanımlanan gerçekliğe katılmak kadar zahmetli olmasını isterdi" (Yılmaz, 2010:327). Modern dönem sineması, genellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadar olan dönemi kapsayan ve sinema sanatının çağdaş gelişimini ifade eder. Modern dönem sineması, birçok farklı akım, tarz ve tekniklerin ortaya çıktığı, geleneksel sinema yapılarının sorgulandığı ve deneysel yaklaşımların ön plana çıktığı bir dönemdir. Modern dönem sineması, klasik Hollywood sinemasının dışına

çıkarak farklı kültürel, politik ve sanatsal perspektiflerin sinemada yansıtılmasına olanak tanır. Modern dönem sinemasının önemli özellikleri şunlar olabilir: Çeşitlilik: Modern dönem sineması, farklı kültürlerden, coğrafyalardan ve perspektiflerden gelen filmleri içerir. Küreselleşme ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, dünya çapında film yapımcılarının birbirleriyle etkileşimini artırmış ve farklı sinema tarzlarının bir araya gelmesine olanak tanımıştır. Deneysellik: Modern dönem sineması, deneysel tekniklerin ve anlatım biçimlerinin kullanılmasına daha fazla yer verir. Bu dönemde, geleneksel hikaye anlatım yapıları sıklıkla sorgulanır ve yenilikçi yaklaşımlar benimsenir. Bağımsız Sinema: Modern dönem sineması, bağımsız film yapımcılarının ve bağımsız film festivallerinin yükselişiyle birlikte, daha özgün ve alternatif bakış açılarını destekler. Bağımsız sinema, genellikle ticari kaygılardan uzak, daha kişisel ve deneysel projelere odaklanır. Teknolojik İlerlemeler: Modern dönem sineması, teknolojik gelişmelerin etkisiyle dijital sinemanın yükselişine tanıklık eder. Dijital görüntüleme ve efektlerin kullanımı sinema üretimini ve post-produksiyonu büyük ölçüde değiştirmiştir. Çokseslilik ve İfade Özgürlüğü: Modern dönem sineması, farklı toplumsal, politik ve cinsel kimliklere sahip karakterlerin ve hikayelerin sinemada daha geniş bir yer bulmasına olanak tanır. Bu dönemde, sinema sanatı daha fazla çeşitlilik ve temsiliyet arayışına girer. Modern dönem sineması, sürekli olarak evrilen bir alan olduğundan, günümüzdeki sinema pratiği ve trendleri değişmeye devam etmektedir. Ancak, bu dönemdeki sinemanın çeşitliliği, deneysellik ve özgünlük, çağdaş sinema sanatının temel özelliklerini oluşturur. Yabancılaşma efektleri kullanılarak seyirciye anlatılan olayları sorgulama fırsatı verilir. Modern dönemin belki de en önemli icadı olan sinemada klasik anlatı sayesinde hikayedeki kahraman ya da kahramanla özdeşleşen seyirci eleştirme duygusundan yoksun bırakılır ve olayların içine karıştırılarak yaşantı birliğine sokulur. "İzleyici dolayısıyla bilinçlenip birtakım kararlar vereceğine, bilinçaltına sokuşturulan yargıları edilgen, pasif bir biçimde kabullenmek zorunda bırakılır" (Parkan, 1991:15). Sinema hikâye anlatan kurgusallığı ile insanlar için aynı zamanda bir kaçış, boşalma ve gündelik sorunlardan uzaklaşma alanıdır.

Postmodernizm ve Sanat Anlayışı

Postmodernizm, 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan bir düşünce ve sanat akımıdır. Postmodernizm, modernizmin eleştirel bir tepkisi olarak doğmuş ve modernist yaklaşımların yerine alternatif bir perspektif sunmuştur. Sanat alanında da büyük etkileri olmuştur. Postmodernizmin sanat anlayışını anlamak için şu ana özelliklere odaklanmak önemlidir: Çeşitlilik ve Karışım: Postmodern sanat, farklı sanat türleri, tarzları ve teknikleri bir araya getirme eğilimindedir. Bu akım altında, yüksek ve düşük kültür arasındaki ayrımın bulanıklaştığı, popüler kültürün sanatın bir parçası olarak kabul edildiği görülür. Parodi ve İroni: Postmodern sanat, sıklıkla parodi ve ironi yoluyla modernist veya geçmiş sanat akımlarını eleştirir. Bu akım altında, sanat eserleri sıklıkla alıntılar yapar, referanslar kullanır ve var olan sanat formlarını değiştirir. Değişkenlik ve Geçicilik: Postmodern sanat, sabit ve evrensel bir gerçeklik yerine, değişken ve göreceli bir gerçeklik algısını vurgular. Bu akıma göre, hiçbir kavram veya gerçeklik kalıcı değildir ve her şeyin değişkenlik içinde olduğu kabul edilir. Temsiliyetin Sorgulanması: Postmodern sanat, temsil ve anlamın nasıl oluşturulduğunu sorgular. Gerçekliğin tek bir doğru temsiliyeti olmadığını, farklı bakış açılarının ve yorumların mevcut olduğunu vurgular. Kültürel ve Siyasi Eleştiri: Postmodern sanat, kültürel ve siyasi konuları ele alırken sıklıkla eleştirel bir yaklaşım benimser. Toplumsal normları, ideolojileri ve güç ilişkilerini sorgular ve eleştirir. Postmodern sanat, karmaşık, çeşitli ve eleştirel bir perspektifi benimser. Bu akım altında, sanatın tek bir tanımı veya amacı olmadığı kabul edilir ve sanat eserleri sıklıkla izleyiciyi etkileşime geçmeye teşvik eder. Bu nedenle, postmodern sanatın anlamı ve etkisi izleyiciye bağlı olarak değişebilir ve yorumlanabilir. Postmodernizm, genellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ve modernizmin eleştirisini içeren bir düşünce ve kültürel akımdır. Postmodernizm, modernizmin getirdiği bazı temel inançlara ve değerlere karşı çıkar. Modernizmin evrensellik, ilerleme, nesnellik ve belirlenmiş gerçeklik gibi kavramlarına karşı çıkarak, bunların sorgulanması ve çeşitliliğin vurgulanması gerektiğini savunur. Postmodernizm, gerçeğin tek bir sabit ve nesnel bir biçimi olmadığını öne sürer. Bunun yerine, gerçeklik, farklı bakış açılarına ve kültürlere bağlı olarak değişen ve şekillenen bir kavramdır. Postmodernistler, gerçeğin sürekli olarak yeniden

inşa edildiğini ve değişken olduğunu savunurlar. Postmodernizm, aynı zamanda geçmişin anlatılarına, ideolojilere ve kurumsal yapılarına da şüpheyle yaklaşır. Bu akım, modernizmin tek tip bir ilerleme ve evrensellik anlayışına karşı çıkar ve yerel, bireysel ve çeşitli deneyimleri vurgular. Postmodernist eserlerde ironi, parodi, pastiş ve metinler arası referanslar sıkça kullanılır. Postmodernizm, sanat, edebiyat, felsefe, mimarlık, medya ve kültürel çalışmalar gibi birçok alanda etkili olmuştur. Postmodernist düşünce, bilgi ve kültürün karmaşıklığını ve çeşitliliğini vurgulayarak, farklı perspektiflerin ve deneyimlerin değerini öne çıkarır. Ancak, postmodernizmin net bir tanımı yoktur ve farklı disiplinlerde ve bağlamlarda farklı şekillerde yorumlanabilir. Bu nedenle, postmodernizm genellikle çeşitli ve karmaşık bir akım olarak görülür. Sarup'a göreyse modernizme karşıt olarak "postmodernizmde, çoğulculuk, çok kültürlülük, yüksek ve alçak sanat ile popüler ve elit kültür arasındaki tek düzen ayrımının çökertilmesi; sanat ve gündelik yaşam arasındaki sınırı kaldırması, parodi, pastiş, ironi ve oyunun öne çıkarılması; biçimsel eklektisizm ve kodların karışımının savunulması ve sürekli olarak düşünömselliğe, özgöndergeliliğe, aktararak söylemeye, alıntıya, rastlantısallığa, anarşiye, parçalılığa, pastişe ve benzetmeye gönderme yapılması söz konusudur" (Sarup, 1997:189). "Dağınık ve çok uçlu düşünce biçimiyle ortaya çıkan postmodernizm ileri kapitalist kültürdeki bir hareketi, özellikle sanatsal alanda düşünömselliği, ironiyi, oyunculuğu, keyfiliği, anarşiyi, parçalanmayı, pastişini vurgulayan hareketin adıdır" (Ryan, Çev. Küçük, 1994:298). Postmodernizm kendine okuma/çözümleme yöntemi olarak metinlerarasılığı benimser. Metinlerarasılık öncelikle yazınsal alanda ortaya çıkan ve farklı metinlerarasındaki alışveriş işlemlerini ifade eden yaklaşımdır. "Bu şekilde algılanan postmodernizm, sosyolojik yazıların ironileri, tutarsızlıkları ve metinlerarasılıklarıyla oynayıp duran yapıdadır" (Rosenau, 2004:31). İnsan Rönesans'tan beri yıllardır dünyayı ve yaşamı akıl yoluyla tanımaya, öğrenmeye çalışır. Doltaş'a göre "akıl bölücü, ayırıcı, sınırlandırıcı, dolayısıyla da çarpıtıcı yöntemleri nedeniyle gerçeklikte karşılıklı olmayan sözcükler ve kavramlar üretilmeye başlanarak batılı sanatçı ve düşünür ile bilim insanları dünyayı böyle algırlar. Her dilin kendi düşünce ve algılama biçimi ve değerler dizgesini kendi ile getirdiği postmodern düşünürler için açık bir gerçektir. Postmodern anlayış, eski eserlerin, yazarların, yapıtların tekrarlandığını söyler. Sanat eserindeki biriciklik, teknolojiyle çoğaltılıp sıradanlaştırılarak ticari nesne haline getirilir ve hemen her yerde herkesin ulaşabileceği ürünler olur.

Metinlerarasılık Kavramı

Metinlerarasılık (intertextuality), Roland Barthes tarafından ortaya atılan ve daha sonra Julia Kristeva tarafından geliştirilen bir kavramdır. Bu kavram, bir metnin başka metinlere atıfta bulunması veya diğer metinlerden izler taşıması anlamına gelir. Metinlerarasılık, metinler arasındaki ilişkileri ve bağlantıları vurgular ve bir metnin anlamının, diğer metinlerle olan ilişkisinden etkilendiğini öne sürer. Metinlerarasılık kavramıyla ilgili bazı önemli noktalar şunlardır: Alıntılar ve Referanslar: Bir metin, diğer metinlerden alıntılar yapabilir veya onlara göndermelerde bulunabilir. Bu alıntılar veya referanslar, izleyici veya okuyucunun başka metinlerle olan ilişkisini keşfetmesine ve anlamını zenginleştirmesine yardımcı olur. Yazınsal Bağlantılar: Metinlerarasılık, bir metnin kendi içinde bir dizi yazınsal bağlantıyı içerdiği fikrini öne sürer. Bir yazarın diğer yazarlardan, edebi eserlerden veya kültürel referanslardan etkilendiği ve bu etkileşimlerin metinlerde görülebileceği kabul edilir. Parodi ve İroni: Metinlerarasılık, parodi ve ironi gibi edebi tekniklerin kullanımını destekler. Bir metin, başka bir metni alaycı bir şekilde taklit edebilir veya onunla oynayabilir, bu da hem kaynak metnin hem de yeni metnin anlamını etkiler. Metinlerarası Analiz: Metinlerarasılık kavramı, bir metni incelemek için diğer metinlerle olan ilişkisini dikkate almayı gerektiren bir analitik araç sunar. Bir metnin anlamını anlamak için, o metnin diğer metinlerle nasıl etkileşime girdiği ve nasıl konumlandığı dikkate alınır. Metinlerarasılık, postmodern edebiyat ve sanatın önemli bir özelliği olarak kabul edilir. Bu kavram, tekil bir metnin kendi içinde değil, daha geniş bir kültürel ve edebi bağlam içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunur. Bu nedenle, metinlerarasılık analizi, bir metnin anlamını açıklamak için geniş bir perspektif sunar ve edebi çalışmalarda yaygın olarak kullanılır. Metinlerarasılık, bir edebi eserin veya sanat eserinin, başka edebi veya sanat eserleriyle

ilişkilendirilmesi veya bu eserler arasındaki referansların incelenmesi anlamına gelir. Bu terim, özellikle postmodernizm bağlamında kullanılır. Metinlerarasılık, bir eserin kendi içinde tamamen kendi başına anlam taşımadığını, ancak diğer eserlerle ilişkilendirilerek veya referanslar aracılığıyla anlam kazandığını savunur. Yani, bir eser, kendisini çevreleyen kültürel, edebi ve tarihsel bağlam içinde anlam kazanır. Metinlerarasılık, bir eserin başka eserlerle olan ilişkilerini inceleyerek eserin derinliğini ve anlamını açığa çıkarmayı amaçlar. Bu yaklaşım, bir eserin anlamının sadece kendi içeriğinden değil, aynı zamanda diğer eserlerle olan ilişkisinden de kaynaklandığını vurgular. Metinlerarasılık, eserler arasındaki benzerlikler, alıntılar, göndermeler, motiflerin tekrarı ve diğer ilişkileri inceler. Bu yaklaşım, bir eserin daha geniş bir edebi veya kültürel geleneğin bir parçası olduğunu ve bu geleneğin içinde anlam kazandığını öne sürer. Metinlerarasılık, eserlerin tekil ve izole birer varlık olarak değil, bir ağın bir parçası olarak görülmesini savunur. Bu yaklaşım, edebiyat ve sanat eserlerinin birbiriyle olan ilişkilerini ve etkileşimlerini anlamak için önemlidir. Julia Kristeva, metinlerarasılık kavramını geliştiren ve literatüre kazandıran önemli bir figürdür. Kristeva'ya göre, metinlerarasılık, bir metnin sadece kendi içinde değil, diğer metinlerle olan ilişkileri ve etkileşimleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerektiğini öne sürer. Kristeva, bu kavramı özellikle "Bakhtin'den Alıntılar" adlı eserinde ve semiyoloji alanındaki çalışmalarında kullanmıştır. Kristeva'ya göre, bir metin, yazarının kişisel deneyimlerinden veya düşüncelerinden bağımsız olarak var olmaz. Bir metnin anlamı, o metnin içinde bulunduğu kültürel ve edebi bağlama ve diğer metinlerle olan ilişkisine göre şekillenir. Kristeva, metinlerarasılık kavramını, bir metnin içsel ve dışsal kaynaklar arasındaki sürekli bir etkileşim olarak tanımlar. Kristeva'nın metinlerarasılık kavramı, metinlerin birbirleriyle olan ilişkilerini üç kategori altında inceler: Genetik Metinlerarasılık: Bu kategori, bir yazarın eserinin oluşumunda etkili olan kültürel, tarihsel ve kişisel etkenleri ifade eder. Yazarın okuduğu diğer eserler, yaşadığı deneyimler ve toplumsal koşullar, yazdığı metnin içeriğini ve anlamını şekillendirir. Diğer Metinlere Göndermeler: Bir metin, diğer metinlere doğrudan veya dolaylı olarak atıfta bulunabilir. Bu atıflar, okuyucunun metnin anlamını daha derinlemesine anlamasına ve metnin bağlantılarını keşfetmesine yardımcı olur. Parodi ve İroni: Kristeva, metinlerarasılığı parodi ve ironi gibi edebi tekniklerin kullanımıyla ilişkilendirir. Bir metin, başka bir metni alaycı bir şekilde taklit edebilir veya onunla oynayabilir, bu da hem kaynak metnin hem de yeni metnin anlamını etkiler. Kristeva'nın metinlerarasılık kavramı, modern edebiyat ve kültür çalışmalarında önemli bir yer tutar. Bu kavram, bir metnin yalnızca kendi içeriğinden değil, aynı zamanda diğer metinlerle olan ilişkisinden de anlamlandırılması gerektiğini vurgular ve edebiyatın ve kültürel üretimin karmaşıklığını anlamak için bir araç sağlar. Çünkü yeni diye oluşturulan metin, daha önce yazılmış metinlerden aldığı bölümleri yeni bir birleşim düzeni içerisinde bir araya getirmektedir. Önceleri Rus Biçimcilerce metinler çoğunlukla dış etkenlerle ele alınmıştır. Sonradan "söylemlerin iç içe geçtikleri, yapıtların üst üste gelerek birbirleriyle karıştıkları, her yazınsal metnin aslında çok sesli özellikte olduğu, metnin ve anlamın büyük ölçüde önceki metinlerden gelen kesitlerin iç içe geçmelerine bağlı olarak üretildiği savı ileri sürülerek yeni bir metin tanımı ve anlayışı ortaya konur" (Aktulum, 2000:7). Metinlerarasılık kavramına ilk zamanlarında dolaylı olarak değinen ve iki metin arasındaki ilişkilerde öncelikle biçim olgusunu önemseyen Rus Biçimcilerin arasında olan ve sonraları biçimciler ile yollarını ayıran Mihail Bakhtin, her metnin başka metinlerden etkilendiğini, ötekenden izler taşıdığını ve her metnin bir kesişme noktası olduğunu belirtir. Metinlerarasılık kavramını postmodern sanat anlayışının merkezine yerleştiren Kristeva, metinlerarasılığın bir kaynak eleştirisi değil yazınsal alanda zenginleştirici unsur olduğunu savunur. "Metinlerarası başka metinlere ait unsurları taklit etmek ya da onları olduğu gibi yeni bir metne sokmak işlemi değil bir "yer (ya da bağlam) değiştirme" (transposition) işlemi ve kabaca iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak anlaşılmalıdır" (Aktulum, 2000:17). Bu bağlamda her metin ötekini içinde barındırır ve her yapıt öncekilerin harmanlanması şeklinde oluşur. Bu yaklaşımdan hareketle postmodern dönem de üretilen yapıtlar için tam anlamıyla özgünlük kavramından söz edilemez. La Bruyere'in belirttiği gibi, "her şey daha önce söylenmiştir", "yedi bin yıldır insanlar vardılar ve düşünmektedirler". Yazın hep aynı içeriğin yinelenmesinden başka

bir şey değildir. Metinlerarasılık da bu çerçevede "her şey daha önce söylenmiştir" sözlerinin benimsettiği düşünceden kaynaklanır ve bu düşüncüyü sürdürür" (Aktulum, 2000:18).

Postmodern yaklaşıma göre her şey birbiriyle bağlantılıdır ve günümüz dünyası neredeyse metinlerarası bir dünyadır. "Michael Riffaterre, metinlerarası kavramını 'bir metin parçasının okunmasıyla ilgili olarak bellekte olan, gönderimde bulunan metinlerin tamamıdır' biçiminde tanımlamaktadır. Bu bakımdan metinlerarası kavramı, yalnızca yazılı metinle ilgili bir durum değildir. Edebiyattan başka tür anlatım biçimlerinin -resim, müzik, heykel, sinema- yansıması da olabilmektedir. Diğer bir deyişle bir metin, sinemaya da gönderimde bulunabilmektedir" (Günay'dan akt. Emet 2003: 190). Bu noktadan hareketle "postmodern bir okumaya nereden başlanıp nerede son verildiği önemli değildir. Her olayda olduğu gibi her metin de birbiriyle bağlantılıdır; her şey sıkı bir metinlerarası ilişki içindedir" (Rosenau, :166). Bu bağlamda postmodern dönemde her şey birbirinden etkilenir ve her olay birbiriyle ilintilidir, her metin öncekini özümser ya da onu kendi içinde dönüştürür. Bu sayede metinler çok sesli ve söylemlerin birbirine karışarak anlam çokluğunun yaratıldığı yapıdadır. Metinlerarasılığa göre her metin eşsüremlili ya da artsüremlili olarak başka metinlerden etkilenir, başka metinlerin izlerini taşır. Metinlerarasılık fikrinde, her metin kendinden önce ya da çağdaşı olan başka metinlerin alanında yer alır ve hiçbir metin önceki, eski metinlerden tümüyle bağımsız değildir. Örneğin "David Lean'ın 'Büyük Umutlar' başlıklı filmi algılayışımız, Dickens'in romanını okuyuşumuzdan veya tam tersine, romanı anlayışımız filmi seyretmiş olmamızdan etkilenir. Metinlerarasılık, hiçbir metnin, ona ilişkin devam eden yorumlama ve yeniden yorumlama faaliyetinin dışında var olamayacağı tezi biçiminde anlaşılabilir" (Andrew-Sedgwick, 2008:188). Günümüzde metinlerarasılığın yoğun kullanıldığı alanlardan biri de teknolojidir. McLuhan "metinlerarasılık olgusuna en duyarlı olan dönemlerin yeni iletişim araçlarının ortaya çıktığı dönemler olduğu varsayımını ortaya çıkarır. Gerçekten de yeni teknolojilerin metinlerarası kullanımların yoğunlaşmasına yol açtığı söylenebilir. Kes yapıştır yöntemiyle metinlerin yer değiştirmeleri kolaylaşmıştır (Aktulum, 2011:170). Kristeva'nın yanı sıra metinlerarasılığı olumlu bir yaklaşım olarak değerlendiren başka eleştirmenler de vardır. Roland Barthes bu bağlamda "açık yapıttan söz eder ve bir metnin önceki döneme ait diğer metinlerden izler taşıdığını belirtir. Metin Kuramı yazısında Barthes, "oluşan her metnin metinlerarası olduğunu söyleyerek her metnin içinde farklı düzeylerde tanınabilecek ölçüde başka metinler olduğunu belirtir. O'na göre her metin eski alıntılarının yeni bir örgüsüdür" (Barthes, 2006:120). Bu bağlamda 'yeni' olan her metin öncekine yaslanır, Barthes'in çağdaşı olan Genette ise, "bir yapıtla ondan öncekiler ve sonrakiler arasında kurulan ilişkilerin okur tarafından algılanmasına metinlerarası ilişkiler adını verir. Genette'e göre "tüm yazarlar sadece tek bir kitap yaratırlar ve tüm kitaplar sonsuz bir kitaptır. Böylece her metin bir alıntılar mozaiği olarak okunur, her metin bir başka metne dönüşür, bir başka metni içine alır" (Kıran, 2000:279). Bu bağlamda üretilen her yapıt başka yazar/sanatçıların sözü ya da cümlesidir, önceki yapıtlardaki söylemlerin harmanlanmış yeni versiyonlarıdır. Etrafımızı çevreleyen her metin aslında bir genel metin içinde sentezlenerek varlığını sürdürmektedir. İnsanın yaşadığı sürece çevresi ile ilişki kurma zorunluluğu, konuşanla dinleyen, gönderenle alıcı gibi çokluk yapısı, tekrar ve alıntılara sıklıkla yol açmaktadır. Sanatsal alanda tarz ya da stil ne kadar farklı olursa olsun yazarın, yapıtın ötekinden etkilenmesi, ötekinden izler taşıması neredeyse kaçınılmazdır. Yazarın yaşadıklarından ve içerisinde bulunduğu toplumun yapısından olduğu kadar çocukluğundan itibaren çevresinden edindiği tecrübeler ve eğitiminden etkilenmemesi neredeyse mümkün değildir, bu süreç doğal olarak yazar/sanatçının üretimlerini belirleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Postmodern Sinema

Postmodern sinema, postmodernizm felsefi akımının etkisi altında gelişen ve modern sinemanın geleneksel normlarına meydan okuyan bir sinema akımıdır. Postmodern sinema, 20. yüzyılın sonlarına doğru özellikle belirgin hale gelmiştir ve geleneksel hikaye anlatımı, karakterizasyon ve sinematografik tekniklerde çeşitli deneysel ve yenilikçi yaklaşımları içerir. Postmodern sinemanın bazı temel özellikleri şunlardır: Metinlerarasılık: Postmodern sinema, metinlerarasılık

kavramını sıkça kullanır. Bir film, diğer filmlere veya kültürel referanslara atıfta bulunabilir, alıntılar yapabilir veya onlarla oynayabilir. Bu, izleyiciye farklı katmanlarda anlamlar sunar ve film deneyimini zenginleştirir. İroni ve Parodi: Postmodern sinema, modernizmin ciddiyetini sorgular ve ironi ve parodi gibi edebi teknikleri sıkça kullanır. Geleneksel film türlerini alaycı bir şekilde taklit edebilir veya onlarla oynayarak, izleyiciye beklenmedik ve şaşırtıcı deneyimler sunar. Gerçeklik ve Görsel Yapı: Postmodern sinema, gerçeklik algısını sorgular ve görüntüler aracılığıyla farklı gerçeklik düzeylerini bir araya getirebilir. Deneysel sinematografik teknikler kullanarak, filmde gerçeklikle oynar ve izleyiciye farklı bakış açıları sunar. Karşı Anlatılar ve Alt Kültür: Postmodern sinema, sıklıkla karşı-anlatılar veya alternatif hikâye anlatıları kullanır. Ayrıca, alt kültürlerin ve marjinal grupların deneyimlerini merkeze alabilir ve onların perspektifinden hikayeler anlatabilir. İnteraktif ve Katılımcı Deneyimler: Postmodern sinema, izleyiciyi daha aktif bir şekilde film deneyimine katılmaya teşvik edebilir. Bu, filmde interaktif unsurların kullanılması veya izleyiciyi filmdeki hikâye ve karakterlerle etkileşime geçmeye davet eden deneysel yaklaşımları içerebilir. Postmodern sinema, genellikle belirsizlik, çelişki ve çokanlamlılık gibi temaları keşfeder ve geleneksel sinema normlarını sorgular. Bu akım altında çeşitli tarzlar ve türler bir araya gelir ve sıklıkla karmaşık ve çok katmanlı filmler ortaya çıkar. Bu, izleyicilere daha derinlemesine düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eden bir film deneyimi sunar. Postmodern olarak adlandırılan dönem içerisinde bu alışverişler çeşitli yöntemlerle kendini göstermektedir. Türlerin iç içeliği, süresiz, kopuk, farklı sanat disiplinleri arasındaki etkileşimler, orijinalliğin önemsenmediği, alıntı ve göndermelerle önceki dönemlerin hatırlandığı, kısaca metinlerarasılık/göstergelerarasılık teknik ve uygulamaları postmodern sanat estetiği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönem sanat anlayışında, sanatçı farklı ve özgün bir çalışma peşinde değildir, seçkin ve toplumdan kopuk, dar bir kesime hitap eden modernist sanat anlayışı değersizdir. Postmodern dönemde sanat eserinin yapısı karmaşık olmayan, alışık ve anlaşılması kolay olanıdır. İçerik tanıdık, bildik, öncekilere yapılan göndermelerle örülüdür ve algılaması kolaydır. Elitist ya da otoriter yapıda olmayan postmodern yaklaşım görece daha geniş kitlelere seslenir ve teknoloji sayesinde çoğaltılarak hemen her yerde bulunabilir. Bu dönem sanat anlayışında yöntem olarak önceki dönemden alıntı ve göndermelere başvurulduğu için yeni olanı üretmekte neredeyse mümkün değildir "Günümüz sanatçı ve yazarlarının da özgün üsluplar ya da yeni ifade biçimleri bulamayacaklarına dair bir kanı vardır. Her şey keşfedilmiş, en eşsiz olanlar çoktan düşünülmüştür. Artık mümkün olan var olanların değişik kombinasyonlarıdır" (Jameson, 1993:29). Postmodern sanat anlayışında özellikle metinlerarasılık yöntemleriyle üretilen sanat yapıtlarında "taklit ve kopyalama vardır ve yenilikçi üslubun tükendiği yerde ancak öncekilere taklit edilmesi ve metinlerin yeniden üretilmesi söz konusudur. Her yazınsal yapıt - Bakhtin'in söylemiyle- "söyleşim" içerisindedir ve içerisinde başka söylemlere gönderme yapmayan, aktarım biçimi nasıl olursa olsun, başka sözcüklere yer vermeyen anlatı yoktur" (Aktulum, 2001:34). Günümüz postmodern sinema anlayışında neredeyse metinlerarasılık/göstergelerarasılık yöntemleriyle örülmüştür. Postmodern sinemada özellikle 80'li yıllardan sonra metinlerarasılık yöntem ve teknikleri sıklıkla kullanılmaktadır. Yazınsal alanda iki ya da daha fazla metin arasındaki ilişkileri belirtmek için kullanılan metinlerarasılık kavramını sanatın diğer formlarında yeni tanımlamalar ile kullanmak olasıdır. Günümüz sanat ya da sinema anlayışında öncelikle okuma/çözümleme yöntemi olarak kabul gören metinlerarasılık/göstergelerarasılık kavramları postmodern öğretinin unsurları olarak kabul edilir. Sinemanın kendi içinde ya da farklı disiplinler ile olan ilişkiler ve alışveriş işlemlerini ifade eden bu yaklaşımlarda; postmodernizmin ana karakteri olan açık yapıt, çok seslilik, anlam çokluğu, türlerin iç içeliği, sanatçının orijinal, özgün olanın peşinde koşmaması, süresiz, kopuk yapıt anlayışı gibi değerler ön plandadır. Yanı sıra postmodern dönem sinemada metinlerarasılığın iki önemli unsuru olan pastiş ve parodi gibi biçimler son dönemde sıklıkla uygulanmıştır. Eski olanın yeniyile harmanlanması, bir tür taklit etme, ötekenden yola çıkma, kopyalama ilişkisine girilen teknikler postmodern sinemada ölçüt kabul edilir. Bu bağlamda postmodern filmleri; metinlerarası/göstergelerarası ilişkilerin yanı sıra "yalnızca bir ruh halini ya da zihinsel durumu" (Karadoğan, 2005:138) aktaran filmler olarak da incelemek mümkündür. Postmodern sinema, genellikle 1980'lerin sonlarından itibaren ortaya çıkan ve postmodernizm

felsefesine dayalı olarak gelişen bir sinema tarzını ifade eder. Postmodernizm, modernizmin özellikle evrensellik ve ilerleme gibi temel inançlarına karşı çıkar ve bunları sorgular. Benzersiz bir estetik ve anlatı tarzını içeren postmodern sinema, genellikle geleneksel sinema kurallarını ve normlarını reddeder. Postmodern sinema, birçok farklı tarzı ve türü içerebilir, ancak genellikle şu özellikleri taşır; Parodi ve İroni: Postmodern sinema, geleneksel sinema türlerini, kalıplarını ve klişelerini ele alarak parodi ve ironi yapar. Bu, seyirciyi beklenmedik ve mizahi sonuçlarla karşılaştırabilir, Metinlerarasılık: Postmodern sinema, diğer filmlere, edebi eserlere, kültürel referanslara ve medya ürünlerine sık sık göndermeler yapar. Bu eserler arasındaki ilişkiler ve bağlantılar, filmin anlamını zenginleştirir, Anlatısal Karışıklık: Postmodern sinemada, geleneksel lineer anlatı yapıları sıklıkla bozulur veya parçalanır. Zaman çizelgeleri atlanabilir, anlatılar kesilip düzen değiştirilebilir, böylece seyirciye farklı bakış açıları sunulabilir, Soyutlama ve Deney: Postmodern sinema, soyutlama, simülasyon ve deney gibi modern sanat akımlarından etkilenir. Görsel ve kavramsal olarak karmaşık, deneysel yaklaşımlar sıkça kullanılır, Kendine Bilinçli ve Oyunbazlık: Postmodern sinema, izleyici ile etkileşimde bulunarak, kendine bilinçli bir tavır alabilir. Bu, izleyiciyle doğrudan iletişime geçme, filmin yapısını veya sürecini gösterme veya hatta filmi seyirciyle bir oyun olarak kullanma şeklinde olabilir. Postmodern sinema, geleneksel sinema anlayışını ve normlarını sorgulayarak, sinema sanatının sınırlarını genişletir ve seyirciye yeni ve ilginç deneyimler sunar. Bu tarzın önde gelen yönetmenleri arasında Quentin Tarantino, David Lynch, Coen Kardeşler ve Pedro Almodóvar gibi isimler yer alır. Yanı sıra farklı filmlerde görülen ortak karakterler de (örn. Joker) alıntı, gönderge, parodi başlıklarıyla, belli bir tema çerçevesinde ele alınabilmekte ve sinemada metinlerarasılık olarak incelenebilmektedir. Bu bağlamda çalışmada farklı filmlerde canlandırılmış olan Joker karakteri suç temalı filmler kapsamında ele alınmaktadır.

Sinemada “Suç” Teması

Suç kavramı hem toplumsal hem de kişisel olarak incelenebilecek bir terimdir. Suç teması, sinemada sıklıkla kullanılan ve çeşitli alt türlerde ve tarzlarda işlenen bir temadır. Bu tür filmler, izleyicilere suçla ilgili farklı perspektifler sunar ve genellikle karmaşık hikayeler ve karakterlerle doludur. Sinemada suç teması, birçok farklı türde filmde yaygın olarak bulunan ve suç işleme, suçluların yaşamları, suçun toplum üzerindeki etkileri ve suçla mücadele gibi konuları ele alan bir ana temadır. Suç teması, dram, gerilim, polisiye, noir ve suç filmleri gibi çeşitli alt türlerde işlenebilir ve genellikle karmaşık karakterler, çatışmalar ve etkileyici hikayelerle ilişkilendirilir. Suç temasının bazı özellikleri şunlardır: Suçluların Portresi: Suç temalı filmlerde, genellikle suçluların yaşamlarına, motivasyonlarına ve iç dünyalarına odaklanılır. Bu karakterler genellikle karmaşık, çelişkili ve belirsizdir, izleyicilerin empati kurmalarını veya onlarla ilgili daha derinlemesine düşünmelerini sağlar. Polis ve Dedektifler: Suç temalı filmlerde sıklıkla polis memurları, dedektifler veya diğer yasal yetkililerin hikayeleri anlatılır. Bu karakterler, suçluları yakalamak, suçları çözmek ve adaleti sağlamak için mücadele ederler. Bu tür filmlerde genellikle dedektiflik çalışmaları, delil toplama ve zekice planlamalar gibi unsurlar ön plandadır. Çatışma ve Gerilim: Suç temalı filmler, genellikle çeşitli çatışma ve gerilim unsurlarını içerir. Bu, suçluların ve yasal yetkililerin arasındaki çatışmaları, tehlikeli durumları ve beklenmedik dönemeçleri içerebilir. Gerilim, izleyiciyi film boyunca merak içinde tutar ve hikâyenin sonuçlarını keşfetmeye teşvik eder. Toplumsal ve Psikolojik Temalar: Suç teması genellikle toplumsal ve psikolojik temaları da işler. Bu tür filmlerde, suçun toplum üzerindeki etkileri, suçluların psikolojisi, suçla mücadele stratejileri ve adaletin doğası gibi konular derinlemesine incelenebilir. Durkheim'e (2010: 75-78) göre suç, toplum için normal, zorunlu ve yararlıdır. İçinde suç barındırmayan bir toplum olamayacağı için normaldir. Bu bağlamda suçun şahsiliği, işlenme biçimi ya da eylemin şiddeti önem kazanmaktadır. Sinemadaki herhangi bir türün açıklaması karmaşık görünebilir; fakat durum suç filmlerine gelince iyice karmaşıklaşır. Sinemada suç teması, genellikle suç işleme, yasadışı faaliyetler, hukuk ve ceza gibi konuları içeren filmleri ifade eder. Bu tür filmler genellikle suçluların, dedektiflerin, polislerin veya suçla ilgili diğer karakterlerin yaşadığı olayları ve çatışmaları konu alır. Suç teması, birçok farklı alt türü içerebilir, örneğin Polisiye Filmler: Dedektiflerin, polislerin veya özel dedektiflerin bir suç olayını çözmeye çalıştığı filmlerdir. Bu tür

filmler genellikle cinayet soruşturmaları veya büyük soygunları konu alır, Gangster Filmleri: Organize suç örgütlerinin liderleri ve üyelerinin yaşamını veya suç dünyasındaki güç mücadelelerini anlatan filmlerdir. Bu tür filmler genellikle suç dünyasının karanlık tarafını ve suçluların yaşam tarzlarını gösterir, Hırsızların veya soyguncuların planladığı ve gerçekleştirdiği soygunları veya hırsızlıkları konu alan filmlerdir. Bu tür filmler genellikle suç işlemenin nasıl planlandığını ve gerçekleştirildiğini detaylı bir şekilde gösteren hırsızlık filmleri, Genellikle suçun işlenmesi veya suçluların peşine düşülmesi gibi olaylar etrafında gerilim dolu bir hikâye geliştiren gerilim filmleri, Cezaevi Filmleri: Suç işleyen karakterlerin hapse düşmesini ve cezaevinde yaşadıkları deneyimleri konu alan filmlerdir. Bu tür filmler genellikle hapis hayatının zorluklarını, cezaevindeki ilişkileri ve hapisane alt kültürünü gösterir. Suç teması, izleyicilere insan doğasının karanlık yönlerini, hukukun işleyişini veya adaletin peşinde koşmanın sonuçlarını gösterme fırsatı sağlar. Ayrıca, suçun sosyal, ekonomik ve psikolojik etkilerini ve suçun kurbanları üzerindeki etkilerini de ele alabilir. Tüm bunlara rağmen, öz anlamda suçu temele alan ve anlatı yapısını suç olgusu çerçevesinde şekillendiren filmleri, „suç filmi“ olarak düşünmek mümkündür (Leitch, 2002: 12). Mekan ya da karakterlerde suçun oluşma ve işlenme biçimlerinde dikkat çekicidir. Örneğin Suç filmlerinde sıklıkla seçilen bir mekân olarak şehir, genellikle suçlu için öldürücüdür (Shadoian, 2003: 7). Hatta şehirlerin karanlık ve ıssız sokakları herkes için öldürücüdür. Lev'in (2000: 53) vurguladığı gibi, böylesi mekânlarda geçmiş ve kişilik bulunmaz. Bu belirsizlik, bu tip mekânların suç işlemek için ideal olduğunu simgeler. Mekânda kullanılan objeler ise, suç karakterlerini ön plana yerleştirir (Place ve Peterson, 1974: 31). Böylece suç ve suçlular karanlık sokakların vazgeçilmezleri olur. Kara filmler ise, bu karanlığın ve belirsizliğin estetiğini en iyi şekilde sunan suç film türü olarak düşünülebilir. Blood Simple (Kansız, 1984), Blue Velvet (Mavi Kadife, 1986) ya da Fargo (1996) gibi çağdaş kara filmlerde ise karanlık sokaklar, işlerliğini yitirmiştir. Bu filmlerde, yozlaşmanın güneşli diyarlarda (white noir) ve kırsal bölgelerde (country noir) bile var olduğu gösterilir (Keesey'den akt. Gültekin, 2018)).

Sinema filmlerindeki suç teması farklı biçimlerde ele alınabilir. Örneğin teknik kodlar ya da mekan üzerinden bu inceleme yapılabilir. Zaman ve ceza pratikleri de başka bir boyuttur. İşlenen suçun şiddeti ve sunumu ya da olay örgüsü içerisindeki anlatı benzerliğinin yanı sıra farklı filmlerdeki ortak olarak kullanıldığı görülen karakterler açısından da metinlerarası bir inceleme yapmak mümkündür. Bu çalışma özellikle Batman filmlerinde karşılaştığımız suça karışmış ya da suç teması içerisindeki eylemci bir karakter olan “joker” tiplemesini incelemektedir.

“Joker” Karakteri

Joker karakteri, esrarengiz kişiliği ve öngörülemez doğasıyla izleyicileri büyüleyerek suç filmlerinde ikonik bir figür haline gelmiştir. Batman çizgi romanlarında ilk ortaya çıkışından beyaz perdedeki tasvirine kadar Joker, yeraltı suç dünyasında kaos ve anarşinin sembolü haline geldi. Bu esrarengiz düşman, palyaçoya benzeyen görünümü, çarpık mizah anlayışı ve kargaşa yaratma tutkusuyla tanınır.

Resim 1 Joaquin Phoenix “Joker” (2019).

Suç filmlerinde, Joker karakteri genellikle kolluk kuvvetleri veya süper kahramanlara karşı zorlu bir düşman olarak hizmet eder, ahlaki pusulalarına meydan okur ve onların sınırlarını zorlar. bu bağlamda joker karakteri Hollywood sineması başta olmak üzere tüm dünya sinemalarının ilgi

alanına girmiştir (Tosun, 2022:206). Karmaşık psikolojisi ve güduları onu bu anlatılarda keşfedilmesi gereken büyüleyici bir konu haline getirir. İzleyiciler bu suç filmlerine daldıkça, Joker'in zihninin karanlık dehlizlerine çekilirler.

“Joker” Karakterinin Sinemadaki Evrimi

Joker karakterinin sinemadaki evrimi, karakterin dönüşümünü ve izleyiciler üzerindeki kalıcı etkisini gösteren büyüleyici bir yolculuk olmuştur. Cesar Romero'nun canlandığı 1966 Batman televizyon dizisindeki ilk görünümünden Jack Nicholson'ın Tim Burton'ın Batman (1989) filmindeki ikonik tasvirine kadar, her yineleme sinemaya benzersiz bir şey getirdi. Ancak, karakterde gerçek anlamda devrim yaratan Heath Ledger'in Kara Şövalye (2008) filmindeki canlandırması oldu.

Resim 2 Heath Ledger “Kara Şövalye” (2008).

Ledger'in Joker'i kaosun tehditkâr gücü ve saf anarşinin vücut bulmuş haliydi ve ona ölümünden sonra eleştirmenlerin beğenisini ve Akademi Ödülü'nü kazandırdı. Çığır açan bu performansın ardından, Joaquin Phoenix 2019 yapımı Joker'de rolü üstlendi ve son derece rahatsız edici ve psikolojik açıdan karmaşık bir yorum sundu. Film yapımcıları her yeni canlandırmayla bu esrarengiz kötü adam için mümkün olanın sınırlarını zorlayarak onun sinemanın en büyüleyici ve kalıcı karakterlerinden biri olarak statüsünü sağlamlaştırdı.

Joker karakteri beyaz perdede pek çok kez hayat buldu ve her yorum bu ikonik kötü adama benzersiz bir bakış açısı sundu. Jack Nicholson'ın Tim Burton'ın "Batman" (1989) filmindeki karizmatik ama dengesiz tasvirinden Heath Ledger'in Christopher Nolan'ın "The Dark Knight" (2008) filmindeki unutulmaz ve öngörülemeyen performansına kadar her oyuncu karakter üzerinde silinmez bir iz bırakmıştır.

Joker kaosu, anarşiyi ve toplumun çarpık bir yansımasını temsil eder. Film yapımcıları, çeşitli canlandırmaları aracılığıyla bu esrarengiz karakterin farklı yönlerini keşfederek kökenlerini, motivasyonlarını ve psikolojik yapısını incelediler. Bazı yinelemeler sadist eğilimlerini ve yıkıma olan açlığını vurgularken, diğerleri ebedi düşmanları olarak Batman ile olan karmaşık ilişkisini vurgulamaktadır.

Resim 3 “Joker” Heath Ledger Kara Şövalye filmi (2008)

Joker karakterinin popüler kültür üzerinde derin bir etkisi olmuş, sinema dünyasında ve ötesinde silinmez bir iz bırakmıştır. Yıllar boyunca çeşitli aktörler tarafından canlandırılan bu ikonik karakter, öngörülemeyen doğası ve manyak kahkahalarıyla izleyicileri büyüledi. Joker'in etkisi çizgi romanların ve süper kahraman filmlerinin çok ötesine geçerek müziğe, moda, sanata ve hatta günlük dile sızdı.

Kaotik kişiliği anarşi ve isyanla eş anlamlı hale gelmiş, sayısız sanatçıya delilik, karanlık ve toplumsal yozlaşma temalarını keşfetmeleri için ilham vermiştir. Joker'in çarpık felsefesi geleneksel normlara meydan okuması ve sınırları zorlaması onu düzen karşıtı duyguların bir sembolü haline getirmiştir. Dahası, Joker filmdeki kötü adamlar için kültürel bir arketip haline gelmiştir. Belirgin bir nedeni ya da kökeni olmayan karmaşık bir karakter olarak tasvir edilmesi, hikâye anlatımında daha incelikli antagonistlerin önünü açmıştır.

Joker'in Suç Davranışının Arkasındaki Psikoloji

Joker'in suç davranışının ardındaki psikoloji hem psikologların hem de izleyicilerin ilgisini çeken karmaşık bir konudur. Joker karakterinin kilit yönlerinden biri, pişmanlık duymadan iğrenç eylemlerde bulunmasına olanak tanıyan empati ve ahlaki pusula eksikliğidir. Bu psikopatik özellik genellikle duygusal bağlar kurma yeteneğinin bozulması ve toplumsal normların göz ardı edilmesiyle ilişkilendirilir.

Görsel 4 "Joker" Heath Ledger Kara Şövalye filmi (2008)

Dahası, Joker'in davranışları sorunlu geçmişine ve travmatik deneyimlerine bağlanabilir. Genellikle bir trajedi ve istismar öyküsü olarak tasvir edilen köken öyküsü, suçlu zihniyetinin gelişimi hakkında fikir vermektedir. Kişisel acıları ve çarpık gerçeklik algısının birleşimi kaotik doğasına katkıda bulunur. Buna ek olarak, Joker narsisizm belirtileri gösterir, kaosa neden olmaktan ve başkalarını manipüle etmekten zevk alır.

Suç sinemasının kurgusal karakterlerinden biri olan Joker her zaman tartışma konusu olmuştur. Anarşik bir süper kötü olarak tasvir edilen Joker, kaos ve çılgınlığı temsil eder ve genellikle toplumsal normlara meydan okuyan şiddet eylemlerinde bulunur. Bu tartışmalı karakter, toplum üzerindeki etkisi ve gerçek hayattaki şiddet üzerindeki potansiyel etkisi konusunda çok sayıda tartışmaya yol açmıştır. Joker karakterini çevreleyen tartışmaların bir yönü de akıl hastalığını tasvir etmesidir.

Eleştirmenler, karakterin akıl sağlığı sorunları olan bireyleri suçlu davranışlarla ilişkilendirerek damgaladığını savunmaktadır. Diğerleri ise bunun, toplumun akıl sağlığı sorunlarını yeterince ele almadaki başarısızlığının bir yansıması olduğunu iddia etmektedir. Dahası, bazıları Joker'in şiddet ve nihilizmi yüceltmesinin, bu kurgusal düşmanla özdeşleşebilecek veya ona sempati duyabilecek savunmasız bireyler üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini savunmaktadır.

Sonuç

Kriminal Sinemada Joker'in Kalıcı Mirası

Metinlerarasılık kavramı bütün sanat disiplinlerinde olduğu gibi sinemasal alanda da kendini sıklıkla göstermektedir. Kavram içerik olarak olduğu kadar karakterler üzerinden de birbirine gönderen, birbirini alıntılaman ya da diğer karaktere öykünme biçiminde sinema yansımaktadır. Bu çalışma kapsamında özellikle joker karakterinin farklı sinemasal metinlerde kendini gösterdiği ve evrimleştiği açıkça görülmektedir. Farklı filmlerde birbirine gönderme yapan karakterler bu bağlamda metinlerarasılığın pastiş ve parodi işlevlerini yerine getirmektedir. Çalışma boyunca görüldüğü gibi her bir joker karakteri bir önceki karakterin imitasyon ya da yeniden üretimi gibidir. Özellikle günümüz postmodern sinema metinlerinde sıklıkla karşımıza çıkan bu olgu işlevsel olarak bir öncekini güncelleme ya anımsatma bağlamında sadece içerik ya da biçimsel düzeyde değil aynı zamanda metinlerarasılığın karakter serüveninin de metinlerarasılık kapsamında değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır.

Suç sinemasının en ikonik karakterlerinden biri olan Joker, bu türde silinmez bir iz bırakmıştır. Yıllar boyunca bu esrarengiz ve öngörülemez karakter, kaotik doğası ve çarpık mizah anlayışıyla izleyicileri büyüledi. Batman çizgi romanlarında ilk ortaya çıkışından Jack Nicholson, Heath Ledger ve Joaquin Phoenix gibi efsanevi oyuncular tarafından canlandırılmasına kadar, Joker'in suç sineması üzerindeki etkisi abartılamaz.

Joker'in kalıcı mirası, toplumsal normlara meydan okuma ve sınırları zorlama yeteneğinde yatmaktadır. Düzen takıntısı olan bir dünyada anarşi ve kaosu temsil etmesi, onu film yapımcıları için büyüleyici bir karakter çalışması haline getiriyor. Suçluluk, akıl hastalığı ve toplumsal çürüme temalarını işleyen sayısız filmde onun etkisi görülebilir. Dahası, Joker'in popülaritesi suç sinemasında daha karmaşık ve incelikli kötü adam tasvirlerinin önünü açmıştır. Böylece izleyicilerin, iyi ve kötü arasındaki çizgiyi bulanıklaştıran, ahlaki açıdan muğlak karakterlere ilgisini artırmıştır.

Joker karakterlerinin toplumsal etkisi ve yansımaları, sinema ve edebiyat dünyasında derin bir iz bırakmıştır. Bu karakterler, toplumun karanlık yönlerini ve insan psikolojisindeki karmaşıklığı temsil etme yeteneğine sahiptir. Joker'in antisosyal davranışları, sosyal adaletsizliklere karşı isyanını ifade ederken, aynı zamanda toplumun çürümüş yapısını eleştirmektedir. Bu karakterlerin yansımaları ise gerçek hayatta da görülmektedir.

Joker karakterinin 1940'lı yıllardan itibaren çizgi romanlarda hayat bulmasıyla başlayan serüveni, karakterin görsel olarak betimlenen yüz ifadesi ve makyajı onu ikonik hale getiren bir esinlenme silsilesi yaratmıştır. Joker karakterine hayat veren onu adeta bir kahraman yaparak ölümsüzleştiren oyuncular, metinlerarasılık bağlamında bu karakteri özümseyerek geliştirmişlerdir. Bugün "Joker" karakterinin temsili, anarşizm ve toplumsal kuralsızlık ilkeleriyle örtüşen ve bu karakterden esinlenerek suç unsurlarını normalleştirmeye çalışan bireylere öncülük etmektedir.

Yazar Katkı Oranları başlığı

Makale tek yazarlıdır, yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı başlığı

"Metinlerarasılık bağlamında suç olgusu ve sinemada joker karakteri" başlıklı makalemın herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur. Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Aktulum, K. (2000). *Metinlerarası ilişkiler*. Öteki Yayınları.
- Aktulum, K. (2004). *Parçalılık metinlerarasılık*. Öteki Yayınları.
- Aktulum, K. (2010). *Metinlerarasılık/göstergelerarasılık*. Öteki Yayınları.
- Baudelaire, C. (2001), *Modern hayatın ressamı*. Çev. Ali Berktaş, İstanbul.
- Emre, İ. (1994). *Postmodernizm ve edebiyat*. Anı Yayıncılık.
- Featherstone, (1988). Alıntılıyan Poulaine Marie Rosenau, Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri, Bilim ve Sanat Yayınları/ARK, 1. Basım 1988.
- Giddens, Anthony, (2001). Siyaset Sosyoloji ve Toplumsal Teori, (Çev. T. Birkan İstanbul: Metis Yayınları.
- Gombrich E., H. (1998). *Modern Sanatın Öyküsü*, Remzi Kitabevi, İstanbul (Gombrich, 2004.
- Habermans, J., L. (1994). *Postmodernizm*. Çev. Necmi Zeka, Kıyı Yayınları.
- Kıran, Z. (2000). *Yazınsal okuma süreçleri*. Seçkin Yayınevi.
- Kumar, K. (1999). *Sanayi sonrası toplumdaki post-modern topluma çağdaş dünyanın yeni kuramları*. çev.Mehmet Küçük, İstanbul: Dost Kitabevi yayımları. GÜLTEKİN Gökhan, Türk Ve Amerikan Popüler Sinemasında Suçun Estetiği,12, Kiad Cilt / Vol:5 Sayı / No :16 Temmuz.
- Oluk, A. (2008), *Klasik anlatı sineması*. Hayalet Yayınevi.
- Özen, Zeynep, (2008). *Parçalanmış sanat: Sanat etkinliklerinin küresel kapitalizmin postmodern kültür koşullarındaki genel durumu üzerine bir deneme*, Hece Dergisi.
- Symonds, J., A., (2005). *İtalyada Rönesans, Rönesansın serüveni*. Çev. Aysun Babacan, Yapı Kredi Yayınları.
- Sim, Stuart (der.) (2006). *Postmodern düşüncenin eleştirel sözlüğü*. Çev., Mukadder Erkan ve Ali Utku. Ankara: Ebabil Yayınları).
- Tosun, A., F., (2022). Sinema ve paganizm ilişkisi bağlamında Türk sinemasında pagan kadın temsilleri: Tarkan filmleri örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 56, 203-217.
- Tosun, A., F. (2023), 1990 sonrası Türk sinemasında şiddetin ve şiddet estetiğinin kültürel kökenleri, Eşkiya filmi.
- Williams, R. (2005), *Anahtar sözcükler*. (Çev. S. Kılıç), İstanbul: İletişim Yayınları, Yazarın Ölümü Heves Dergisi (Çev: Eren Rızvanoglu), sayı 14.

Extended Abstract

Periods consisting of certain periods of time appear with political, economic, and social elements, as well as artistic concepts that reflect these elements. When looking at the historical chronology periodically, the period dominated by the church and feudalism refers to the Middle Ages, while the dominance of reason, science, and scientific knowledge refers to the modern period, and today the 'postmodern' approach is often mentioned. The modern period, with its continuous structure, mostly refers to the new. Modernism is a concept that, in the first period when it was accepted, was perceived as the rejection of the traditional and the break with the Middle Ages and was presented as liberation from the oppression of the church and religion, especially in the West. The Enlightenment philosophy is a more liberal, equal, and critical concept. Modernism, which is adopted as a way of thinking that contributes to the development of modern societies with its approach, emerges as a progressive and revolutionary force; at the same time, it is decisive in the cultural structure with all its institutions and rules, despite its structure containing positive qualities such as progressive, enlightened and revolutionary, due to the social tragedies experienced. It receives negative criticism over time. Especially the economic and cultural collapses caused by the two world wars create anxiety, fear, and anxiety. In this context, the sense of faith and trust in modernism is shaken, and people lose their trust in the society they live in, especially the end of the modern period, Nazism and economic depressions, and the Vietnam War. Disbelief arising from negativities such as distortions in nature and distortions creates despair. In this context, the concept of class formed by the industrial revolution and industrialization, exploitation of labor, inequalities, and the crisis of faith and trust cause people to rebel against the political-social. These concrete realities, which were the subject of art and the artist's field of endeavor, created a feeling of emptiness and nothingness and directed people toward nihilism at that time. In this period, where the understanding of art for art's sake is important, art is a concept that belongs almost to the bourgeois sphere, not to the life of ordinary people. It is the art of the bourgeoisie. This abstract approach brings an elitist and authoritarian understanding to modern art. Modern art generally refers to an art movement that covers the period from the late 19th century to the mid-20th century and opposes traditional understandings of art. Modern art includes many different art movements that reject traditional art forms and techniques, embracing more experimental, abstract, or innovative approaches. Modern art incorporates various movements and includes a wide variety of techniques, styles, and forms of expression. For example, various movements such as impressionism, post-impressionism, fauvism, dadaism, surrealism, cubism, and expressionism are included in modern art. The Joker's

enduring legacy lies in his ability to challenge societal norms and push boundaries. His representation of anarchy and chaos in a world obsessed with order makes him a fascinating character study for filmmakers. His influence can be seen in countless films dealing with themes of guilt, mental illness, and social decay. Furthermore, the Joker's popularity has paved the way for more complex and nuanced portrayals of villains in crime cinema. Thus, it increased the audience's interest in morally ambiguous characters who blur the line between good and evil. The social impact and reflections of Joker characters have left a deep mark on the world of cinema and literature. These characters have the ability to represent the darker aspects of society and the complexity of human psychology. While Joker's antisocial behavior expresses his rebellion against social injustices, he also criticizes the rotten structure of society. The reflections of these characters can also be seen in real life.